

CHET TILLARIDA TA'LIM OLAYOTGAN TALABALARDA UCHRAYDIGAN MUAMMOLAR

Abdug'apponova Laylo Valijonovna

Is'hoqxon Ibrat nomidagi Namangan davlat chet tillari instituti psixologi

Annotatsiya: Ushbu maqolada chet tillarida ta'lim olayotgan talabalarda uchraydigan muammolar kompleks tarzda tahlil qilinadi. Xususan, chet tilida o'qish jarayonida yuzaga keladigan til to'siqlari, psixologik bosim, akademik qiyinchiliklar, ijtimoiy moslashuv muammolari hamda motivatsiyaning pasayish sabablari yoritib berilgan. Tadqiqot davomida talabalar faoliyatiga salbiy ta'sir ko'rsatuvchi omillar aniqlanib, ularni bartaraf etishning samarali pedagogik va psixologik yo'llari taklif etilgan. Maqola materiallari oliy ta'lim muassasalari professor-o'qituvchilari, psixologlar, metodistlar hamda chet tillarida ta'lim olayotgan talabalar uchun amaliy ahamiyatga ega.

Kalit so'zlar: chet tilida ta'lim, talabalarning muammolari, til to'siqlari, psixologik moslashuv, akademik qiyinchiliklar, ijtimoiy muhit, motivatsiya, ta'lim samaradorligi, xorijiy til, talaba psixologiyasi.

KIRISH

Globallashuv jarayoni, xalqaro ta'lim dasturlari va xorijiy oliy ta'lim muassasalari bilan hamkorlikning kengayishi natijasida chet tillarida ta'lim olayotgan talabalar soni yildan-yilga oshib bormoqda. Chet tilida ta'lim olish talabalarga keng imkoniyatlar yaratishi bilan birga, ularning psixologik, ijtimoiy, akademik va madaniy moslashuvi bilan bog'liq bir qator muammolarni ham keltirib chiqaradi. Ushbu maqolada chet tillarida o'qiyotgan talabalarda uchraydigan asosiy muammolar, ularning sabablari va bartaraf etish yo'llari ilmiy-nazariy jihatdan tahlil qilinadi.

Chet tilida ta'lim olish jarayonining o'ziga xos jihatlari:

Chet tilida ta'lim olish oddiy til o'rganishdan farqli ravishda, barcha fanlarni, ilmiy tushunchalarni va kasbiy terminlarni xorijiy tilda o'zlashtirishni talab etadi. Bu jarayonda talabalar nafaqat til bilimiga, balki yuqori darajadagi kognitiv moslashuvga ham muhtoj bo'ladilar. Chet tili orqali bilim olish talabaning tafakkuri, mantiqiy fikrlashi va nutq faoliyatiga bevosita ta'sir ko'rsatadi.

Shu bilan birga, chet tilida o'qish jarayonida talaba o'z ona tilidagi qulayliklardan mahrum bo'ladi, bu esa o'qish samaradorligiga ma'lum darajada salbiy ta'sir qilishi mumkin.

Til bilan bog'liq muammolar:

Chet tillarida ta'lim olayotgan talabalarda eng ko'p uchraydigan muammo bu — til to'siqlaridir. Talabalar kundalik muloqotda yetarli darajada erkin gapira olsalar-da,

akademik til, ilmiy terminlar, murakkab grammatik konstruksiyalarni tushunishda qiyinchilikka duch keladilar.

Asosiy til muammolari quyidagilardan iborat:

ilmiy matnlarni tushunishda qiyinchilik;

ogʻzaki nutqda fikrni aniq ifodalay olmaslik;

yozma ishlar (esse, referat, kurs ishi)da grammatik va uslubiy xatolar;

tinglab tushunish koʻnikmasining yetarli rivojlanmaganligi.

Bu muammolar talabaning oʻziga boʻlgan ishonchini pasaytiradi va dars jarayonida passivlikka olib kelishi mumkin.

Psixologik muammolar:

Chet tilida taʼlim olayotgan talabalarda psixologik muammolar keng tarqalgan boʻlib, ular asosan stress, xavotir, oʻziga ishonchsizlik va motivatsiyaning pasayishi bilan namoyon boʻladi. Tilni yetarli darajada bilmaslik qoʻrquvi talabada doimiy ichki bosimni yuzaga keltiradi.

Psixologik muammolarning asosiy koʻrinishlari:

nutqiy xavotir (gapirishdan qoʻrqish);

omma oldida chiqishdan choʻchish;

muvaffaqiyatsizlikdan qoʻrqish;

oʻzini boshqalardan past baholash.

Ushbu holatlar uzoq davom etsa, talabaning oʻqishga boʻlgan qiziqishi pasayib, hattoki taʼlimni tark etishiga ham olib kelishi mumkin.

Ijtimoiy moslashuv muammolari:

Chet tillarida taʼlim olayotgan talabalar koʻpincha yangi muhitga moslashishda qiyinchilikka duch keladilar. Ayniqsa, xorijiy davlatlarda tahsil olayotgan talabalar uchun madaniy farqlar muhim muammo hisoblanadi.

Ijtimoiy moslashuv muammolariga quyidagilar kiradi:

yangi madaniyat va anʼanalarga moslashish qiyinligi;

yolgʻizlik hissi;

ijtimoiy aloqalarning yetishmasligi;

muloqotda tushunmovchiliklar.

Bunday holatlar talabaning ruhiy holatiga salbiy taʼsir koʻrsatib, oʻqish samaradorligini pasaytiradi.

Akademik muammolar:

Chet tilida taʼlim olayotgan talabalarda akademik muammolar ham keng uchraydi. Fanlarni xorijiy tilda oʻzlashtirish katta intellektual kuch talab etadi. Baʼzi talabalar fanni bilsa-da, uni chet tilida tushuntirib bera olmaslik muammosiga duch keladilar.

Akademik muammolar quyidagilardan iborat:

dars materiallarini sekin oʻzlashtirish;

imtihon va testlarda past natijalar;
vaqtni to'g'ri rejalashtira olmaslik;
mustaqil ta'lim ko'nikmalarining yetishmasligi.

Bu holatlar talabaning umumiy akademik ko'rsatkichlariga salbiy ta'sir qiladi.

Motivatsiya bilan bog'liq muammolar:

Chet tilida ta'lim olishda ichki va tashqi motivatsiya muhim ahamiyatga ega. Dastlab yuqori motivatsiya bilan o'qishni boshlagan talabalar vaqt o'tishi bilan qiyinchiliklar sababli o'z maqsadiga bo'lgan ishonchini yo'qotishi mumkin.

Motivatsiyaning pasayishiga quyidagilar sabab bo'ladi:

doimiy stress va charchoq;
tez natija ko'rinmasligi;
o'qituvchilar bilan samarali muloqotning yetishmasligi.

Motivatsiya pasayishi talabaning faolligiga va ta'lim sifatiga salbiy ta'sir ko'rsatadi.

O'qituvchi va ta'lim tizimi bilan bog'liq muammolar

Ba'zi hollarda muammolar talabaning o'zidan emas, balki ta'lim jarayonining tashkil etilishi bilan bog'liq bo'ladi. Chet tilida dars berayotgan o'qituvchilarning metodik yondashuvi talabalarning individual imkoniyatlarini hisobga olmasligi mumkin.

Asosiy muammolar:

- darslarning haddan tashqari tez sur'atda olib borilishi;
- individual yondashuvning yetishmasligi;
- qo'llab-quvvatlovchi muhitning yo'qligi.

Bu holatlar talabalarning darsga bo'lgan qiziqishini kamaytiradi.

Muammolarni bartaraf etish yo'llari:

Chet tillarida ta'lim olayotgan talabalarda uchraydigan muammolarni kamaytirish uchun kompleks yondashuv zarur. Quyidagi choralar samarali hisoblanadi:

- til tayyorlov kurslarini kuchaytirish;
- psixologik maslahat va treninglar tashkil etish;
- mentorlik tizimini joriy etish;
- interaktiv va talaba markazli ta'lim metodlarini qo'llash;
- ijtimoiy moslashuv dasturlarini ishlab chiqish.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, chet tillarida ta'lim olayotgan talabalarda uchraydigan muammolar ko'p qirrali bo'lib, ular til, psixologiya, ijtimoiy moslashuv va akademik faoliyat bilan bevosita bog'liqdir. Ushbu muammolarni o'z vaqtida aniqlash va bartaraf etish talabalarning ta'lim sifatini oshirishga, ularning shaxsiy va kasbiy rivojlanishiga xizmat qiladi. Ta'lim muassasalari va o'qituvchilar tomonidan ko'rsatiladigan kompleks qo'llab-quvvatlash chet tilida ta'lim olayotgan talabalar muvaffaqiyatining

muhim omili hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI:

1. Brown, H. D. Principles of Language Learning and Teaching. New York: Pearson Education, 2007.
2. Harmer, J. How to Teach English. London: Longman, 2001.
3. Richards, J. C., Rodgers, T. S. Approaches and Methods in Language Teaching. Cambridge: Cambridge University Press, 2001.
4. Krashen, S. D. Principles and Practice in Second Language Acquisition. Oxford: Pergamon Press, 1982.
5. Gardner, R. C. Motivation and Second Language Acquisition. New York: Peter Lang Publishing, 2010.
6. Lightbown, P. M., Spada, N. How Languages are Learned. Oxford: Oxford University Press, 2013.
7. Cummins, J. Language, Power and Pedagogy: Bilingual Children in the Crossfire. Clevedon: Multilingual Matters, 2000.
8. Ellis, R. The Study of Second Language Acquisition. Oxford: Oxford University Press, 2008.
9. Dörnyei, Z. The Psychology of the Language Learner. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates, 2005.
10. Oxford, R. L. Language Learning Strategies: What Every Teacher Should Know. Boston: Heinle & Heinle, 1990.
11. Ur, P. A Course in Language Teaching: Practice and Theory. Cambridge: Cambridge University Press, 1996.
12. Vygotsky, L. S. Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes. Cambridge, MA: Harvard University Press, 1978.
13. Alimov, Sh. A. Chet tillarini o‘qitish metodikasi. Toshkent: O‘qituvchi, 2015.
14. Yo‘ldoshev, J. G. Pedagogik texnologiyalar va ta’lim jarayoni. Toshkent: Fan, 2018.
15. Abduqodirov, A. A. Ta’lim psixologiyasi. Toshkent: Sharq, 2016.